

Tartu Ülikool
Sotsiaalteaduste valdkond
Haridusteaduste instituut
Haridusteadus (loodusteaduslikud ained)

Gerli Puis

ANTI- JA PROSOTSIAALSE KÄITUMISE ESINEMISSAGEDUS SAMASOOLISTE
KLASSIS JA SEGAKLASSIS ÕPPIVATE 3.-5. KLASSI ÕPILASTEL

Bakalaureusetöö

Juhendaja: Kristi Kõiv (PhD)

Tartu 2017

Resümee

Pealkiri: Anti- ja prosotsiaalse käitumise esinemissagedus samasooliste klassis ja segaklassis õppivate 3.-5. klassi õpilastel.

Bakalaureusetöö eesmärgiks oli võrrelda 3.-5. sega- ja samasooliste klassi tüdrukute ja poiste prosotsiaalse ja antisotsiaalse käitumise esinemissagedust ühe kooli näitel. Bakalaureusetöö käigus viidi läbi empiiriline uurimus Harjumaa kooli kolmanda kuni viienda klasside õpilaste seas (N=236) ning mõõtevahendiks kasutati uurimisinstrumenti - *Child Social Behavior, CSBQ* (Warden, Cheyne, Christie, Fitzpatrick, & Reid, 2010). Uurimuse tulemustes ilmnes, et segaklassi tüdrukutel esines sagedamini kui poistel kõiki uuritud nelja prosotsiaalse käitumise alaliiki (abistamine, jagamine, hoolitsemine, kaasamine) ning samasooliste klassi poistel esines sagedamini kui tüdrukutel kõiki nelja antisotsiaalse käitumise alaliiki (füüsiline väärkäitumine, vägivald, verbaalne väärkäitumine, tõrjumine). Samuti ilmnes, et võrreldes omavahel segaklassis õppivaid poisse samasooliste klassis õppivate poistega esinesid erinevused prosotsiaalse käitumise ühe alaliigi – kaasamise korral. Segaklassi tüdrukutel ja samasooliste klasside tüdrukutel olulisi erinevusi pro-ja antisotsiaalse käitumise sageduses ei esinenud. Tulemused näitasid, et samasooliste klassis õppivatel poistel esines antisotsiaalse käitumise alaliiki – verbaalne väärkäitumine, sagedamini kui segaklassis õppivatel poistel.

Läbivad märksõnad: prosotsiaalne käitumine, antisotsiaalne käitumine, segaklass, samasooliste klass, soolised erinevused.

Abstract

Title: Third- to fifth grade students anti- and prosocial behavior frequency in single-gender and coeducational classes.

The aim of this study was to compare 3.-5. single-gender and coeducational classroom students prosocial and antisocial behaviour frequency in one school. An empirical study was conducted among third to fifth grade students in Harjumaa school in Estonia using Child Social Behavior (Warden, Cheyne, Christie, Fitzpatrick, & Reid, 2010) as a research instrument. The results of this research indicated that girls in single-gender classes had more frequently all four subtypes of prosocial behavior (sharing, helping, caring, inclusion) compared to boys in single-gender classes. Boys in coeducational classes had more frequently all four subtypes of antisocial behavior (verbal abuse, physical abuse, rejection, delinquency) compared with girls in coeducational classes. Also, results indicated that, compared to the coeducational classroom boys with single-gender boys, gender differences were found in one prosocial behavior subtype – inclusion. Significant differences between pro- and antisocial behaviour of girls in coeducational and single-gender classes did not occur. The results showed that in single-gender classes boys had more frequently antisocial behaviour in the area of verbal abuse compared to the boys in coeducational classes.

Keywords: prosocial behaviour, antisocial behaviour, single-gender classroom, coeducational classroom, gender differences.

Sisukord

Resümee	2
Abstract	2
Sisukord.....	4
Sissejuhatus	5
Teoreetiline ülevaade	7
<i>Prosotsiaalse käitumise definitsioon</i>	7
<i>Prosotsiaalse käitumise liigitamine</i>	7
<i>Antisotsiaalse käitumise liigitamine</i>	9
<i>Soolised erinevused õpilaste prosotsiaalses ja antisotsiaalses käitumises</i>	9
<i>Segaklassid ja samasooliste klassid</i>	11
Metoodika.....	14
<i>Valim</i>	14
<i>Mõõteinstrument</i>	15
<i>Uuringu protseduur</i>	16
Tulemused	17
Arutelu.....	24
Tänu sõnad	28
Autorsuse kinnitus	28
Kasutatud kirjandus	29
Lisa 1	34

Sissejuhatus

Viimastel aastatel läbi viidud uuringud (Bastick, 2000; Frick & Viding, 2009; Carroll et al., 2017) näitavad, et antisotsiaalne käitumine nii noorukite, kui ka täiskasvanute seas on tõusnud. Selline trend on muret tekitav ning pannud teadlasi rohkem keskenduma antisotsiaalsele käitumisele. Varajane sekkumine antisotsiaalse käitumise puhul on kasulik ning see aitab ennetada tõhusalt antisotsiaalse käitumise riske (Colak et al., 2015).

Antisotsiaalse käitumise ennetus- ja sekkumistöös on võtmeteguriks õpilaste enesekohaste ja sotsiaalsete oskuste arendamine läbi prosotsiaalse käitumise (Kõiv, 2010). Kuigi klassis õpilaste prosotsiaalse käitumise õhutamine on tänapäeval aktiivne teadusuuringute teema (Wardle, Hunter, & Warden, 2010; Dunfield, 2014) on laste prosotsiaalne käitumine õpetajale ja õpilastele siiski vähem märgatavam võrreldes antisotsiaalse käitumisega (Warden et al., 2010), seetõttu on oluline uurida prosotsiaalse käitumise esinemissagedust, et prosotsiaalse käitumise õpetamine oleks efektiivsem.

Õpetaja prosotsiaalse käitumise mudel on eeskujuks lastele ning tähtis tegur õpilaste prosotsiaalse käitumise arendamisel (Kõiv, 2010). Prosotsiaalse käitumise arendamine toob lastele kaasa positiivseid tulemusi. Nimelt saavutavad õpilased paremaid akadeemilisi tulemusi noorukieas, osatakse luua paremaid sotsiaalseid suhteid ning lahendada efektiivsemalt sotsiaalseid probleeme. Samas valmistab prosotsiaalse käitumise arendamine õpilasi olema pädevamad ja vastutustundlikumad ühiskonnas. (Bulic & Pinkas, 2016).

Uuringud on näidanud, et prosotsiaalselt käituvatel lastel on paremad suhted eakaaslastega, väiksem risk eksternaliseeritud probleemide tekkeks ning neil esinevad paremad tulemused õppetöös, võrreldes lastega, kes käituvad vähem prosotsiaalsemalt (Caprara et al., 2014).

Eestis pole tänaseni uuritud samasooliste ja segaklasside õpilaste prosotsiaalse ja antisotsiaalse käitumise esinemissagedust. Papp (2012) leiab, et nii segaklassis õppimisel kui ka samasooliste klassides õppimisel on omad eelised, sõltuvalt eesmärgist. Samasooliste klassides on efektiivne õppida, kui soovitakse suurendada tütarlaste enesekindlust ning vähendada poiste hegemoonilise maksuliinsuse püüdeid. Segaklassides on aga efektiivne õppida, kui eesmärgiks on rõhutada võrdsemaid suhteid sugude vahel, vähendada stereotüüpset suhtumist ning võidelda soorollide vastu. Uurimustulemused näitavad, et õppides samasooliste klassides, suudavad tüdrukud paremini keskenduda ning poisid on rohkem koostöövõimelisemad (Põldma, 2016).

Bakalaureusetöö eesmärgiks on võrrelda 3.-5. sega- ja samasooliste klassi tüdrukute ja poiste prosotsiaalse ja antisotsiaalse käitumise esinemissagedust ühe kooli näitel.

Bakalaureusetöö teema ajendiks on eelkõige autori, kui tulevase põhikooli inimeseõpetuse õpetaja huvi laste erinevate käitumisvormide esinemissageduse vastu. Samuti osutus teema valikul oluliseks varasemalt puuduvad uuringud nii antisotsiaalse kui ka prosotsiaalse käitumise esinemissagedusest sega- ja samasooliste klassides. Autor leiab, et õpetaja poolt prosotsiaalsete oskuste õpetamine õpilastele, läbi modelleerimise, rollimängude, tagasiside andmise ja nooruki julgustamise kaudu on vajalik selleks, et antisotsiaalset käitumist võimalikult noores eas ära hoida.

Bakalaureusetöö koosneb neljast osast. Esimeses osas antakse ülevaade teoreetilisest taustast ning esitatakse uurimusküsimused ja hüpoteesid. Teises osas kirjeldatakse empiirilise uurimuse valimit, mõõtevahendit ja protseduuri. Kolmanda osa moodustavad antud töö tulemused ning töö neljas osa on arutelu.

Teoreetiline ülevaade

Prosotsiaalse käitumise definitsioon

Prosotsiaalne käitumine on käitumine, mille eesmärgiks on vabatahtlik teise inimese aitamine (Eisenberg, Fabes, & Spinrad, 2006)) ning abivajaja situatsiooni paremaks muutmine, mille puhul ei motiveeri abistajat professionaalsed kohustused ning abivajajaks on isik, mitte organisatsioon (Bierhoff, 2002).

Prosotsiaalset käitumist võib Briefi & Motowidlo (1986) järgi defineerida kui positiivset sotsiaalset toimingut, mille eesmärgiks on luua ja säilitada heaolu ja terviklikkust.

Prosotsiaalse käitumise motiivid jaotatakse üldjuhul kaheks: (1) egoistlik käitumine, kus kasu saab abistaja ning (2) altruistlik käitumine, kus eesmärgiks on teise inimese heaolu suurendamine (Wardle, Hunter, & Warden, 2010).

Prosotsiaalse käitumise liigitamine

Prosotsiaalse käitumise liigitamise võimalusi on erinevaid. Wardeni & Christi'e (2010) järgi liigitatakse prosotsiaalne käitumine neljaks alaliigiks: jagamine, aitamine, hoolitsemine ja kaasamine. Jagamine hõlmab endas asjade jagamist või kingituste tegemist. Abistamine jaguneb nii füüsiliseks kui ka praktiliseks abiks. Hoolitsemise mõistet kasutatakse seondult empaatia, lojaalsuse, psühholoogilise toetuse ja teise seisundi mugavamaks muutmiseks. Kaasamine käsitleb endas teise inimese vastu sõbralikkuse näitamist, isolatsiooni vältimist ja teretulnuks pidamist (Warden & Christi, 1997). Prosotsiaalse käitumise liikideks on praktiline prosotsiaalne käitumine, mille alla kuulub abistamine ja jagamine ning suhetega seotud prosotsiaalne käitumine, mis jaguneb hoolitsemiseks ja kaasamiseks (Warden & Mackinnon, 2003).

Osaliselt kattub eelnevaga ka Brief & Motowidlo (1986) liigitus prosotsiaalse käitumise kohta, kes jagavad prosotsiaalse käitumise viieks: jagamine, koostöö, abistamine, annetamine ja vabatahtlik tegevus.

Carlo ja Randall (2002) liigitavad prosotsiaalse käitumise kuueks: altruistlik prosotsiaalne käitumine, kuulekas prosotsiaalne käitumine, emotsionaalne prosotsiaalne käitumine, avalik prosotsiaalne käitumine, anonüümne prosotsiaalne käitumine ja hädaolukorras aitamine. Altruistlik prosotsiaalne käitumine on omakasupüüdmatu vabatahtlik teiste aitamine, mille kaks peamist motiivi on kaastunne ja internaliseeritud normid. Kuulekas prosotsiaalne käitumine on teiste aitamine vastuseks verbaalsele või mitteverbaalsele palvele. Emotsionaalne prosotsiaalne käitumine on suunitlus aidata teisi emotsionaalselt

meeldejäävatel asjaoludel. Avalik prosotsiaalne käitumine on selline, kus abistamine toimub teiste ees ning abistajat motiveerib osaliselt soov saada teistelt heakskiitu, austust ning samuti motiveerib abistajat eneseväärikuse tõstmine. Anonüümne prosotsiaalne käitumine on teiste inimeste aitamine nii, et nad ei tea, kes neid abistas. Hädaolukorras aitamine on abistamine eelkõige kriisi- või hädaolukordades.

Bierhoff (2002) jagab prosotsiaalse käitumise liigid nelja dimensiooni alla: planeeritud versus spontaanne, mis sõltub sotsiaalsest ümbrusest, tõsine versus vähem tõsine, mis sõltub abistava vajadusest, otsene tegutsemine versus kaudne tegutsemine, mis sõltub abi andmise tüübist ning personaalne versus anonüümne, mis seondub abistaja identifitseerimise määraga.

Antisotsiaalse käitumise definitsioon

Antisotsiaalne käitumine on üldine kirjeldav mõiste, mida tavapäraselt kasutatakse kirjeldamaks eksternaliseeritud tegevusi, mille käigus rikutakse tahtlikult teiste inimeste või ühiskonnas kehtivaid õigusi (Hinshaw & Zupan, 1997).

Warden ja Christie (2010) defineerivad antisotsiaalset käitumist käitumisena, kus tegevus on tahtlikult suunatud sellele, et põhjustada teisele inimesele negatiivseid tagajärgi, olgu see siis füüsiline või verbaalne.

Antisotsiaalse käitumise puhul eristatakse destruktiivset ja mittedestruktiivset käitumist. Destruktiivne antisotsiaalne käitumine kahjustab teisi inimesi (näiteks solvamine), loomi (vägivald loomade suhtes) või vara (vandalism). Mittedestruktiivne antisotsiaalne käitumine ei ole suunatud otseselt teistele isikutele ning see võib kahjustada otseselt vaid sellisel viisil käituvat isikut ennast (näiteks koolist põhjuseta puudumine, vandumine) (Lochman, Powell, Boxmeyer, Young, & Baden, 2012).

Samuti on võimalik eristada avalikku antisotsiaalset käitumist ja varjatud antisotsiaalset käitumist. Avalik antisotsiaalne käitumine on tegevus, mis on suunatud teise inimese käitumise vastu ning varjatud antisotsiaalne käitumine peegeldab käitumist, mis on suunatud vara vastu või on seotud ennast kahjustava käitumisega (McEachern & Snyder, 2012)

Antisotsiaalse käitumise liigitamine

Antisotsiaalse käitumise liigitusi on mitmeid. Antud töös liigitatakse antisotsiaalne käitumine neljaks alaliigiks Wardeni ja Christie (2010) järgi: verbaalne väärkäitumine, füüsiline väärkäitumine, tõrjumine ja vägivald. Verbaalne väärkäitumine hõlmab endas naeruvääristamist, ähvardusi, halbu pilke, agressiivseid žeste. Füüsiline väärkäitumine käsitleb endas näiteks jalga löömist, jalust tõmbamist. Tõrjumise alla kuuluvad kambast kellegi välja jätmine, seltskonnast tõrjumine, sõprade üle löömine. Vägivalla alla käivad asjade varastamine, vandalism ning väljapressimine. Antisotsiaalse käitumise liikideks on avalik antisotsiaalne käitumine, mille alaliigid on füüsiline väärkäitumine ja vägivald ning suhetega seotud antisotsiaalne käitumine, mis jaguneb verbaalseks väärkäitumiseks ja tõrjumiseks (Warden & Mackinnon, 2003).

Frick jt (1993) jaotavad antisotsiaalse käitumise samuti neljaks alaliigiks: (1) varavastane väärkäitumine, mille alla kuulub varastamine ja vandalism; (2) noorukiealiste staatusega seotud väärkäitumine, mis on kahjulik nende arengule ja tervisele, näiteks uimastite tarvitamine, koolist põhjuseta puudumise tõttu väljalangemine; (3) vastuhakuga seotud käitumine, nagu näiteks vastuhakk õpetajale, vanematele; (4) agressiivne käitumine, mille alla kuuluvad kaklemine, kiusamine.

Clarke (2003) väidab seda, et antisotsiaalse käitumise erinevatele liikidele on omane see, et tahtlikult rikutakse sotsiaalseid norme ühiskonnas ning sellise käitumise tagajärjed on inimesele kahjulikud, sest ei hoolita inimese tunnetest ja heaolust.

Soolised erinevused õpilaste prosotsiaalses ja antisotsiaalses käitumises

Kasvamise käigus saavad lapsed teada soorollidest ning sellest, mida neilt oodatakse. Poisse julgustatakse olema jõulisemad, samas kui tüdrukuid julgustatakse rohkem hoolima (Torstveit, Sütterlin, & Lugo, 2016). Poisid ja tüdrukud väljendavad prosotsiaalset käitumist viisil, mis on võrdne nende soorollidele, kus siis tüüpiliselt mehelik vs naiselik käitumine mõjutavad seda, kuidas mehed ja naised otsustavad käituda (Hine, 2017).

Uuringud kinnitavad laialt levinud arvamust, et tüdrukutel esineb prosotsiaalset käitumist võrreldes poistega sagedamini (Kuhnert, Begeer, Fink, & Rosnay, 2006; Maguire, Niens, McCann, & Connolly, 2015; Hine, 2017). Poistel ilmneb prosotsiaalse käitumise korral abistamist rohkem, kui see on seotud nõ kangelasliku või rüütelliku käitumisega. Tüdrukute puhul domineerivad aga pika- ajalised hoolitsemise situatsioonid, mis sisaldavad rohkem pühendumust ning on vähem ohtlikud (Clarke, 2003). Prosotsiaalse käitumise alaliigi

hoolitsemise korral, esinevad soolised erinevused, kus tüdrukutel esineb hoolitsemist sagedamini võrreldes poistega (Larrieu & Mussen, 1986). Carlo, Hausmann, Christiansen, & Randall (2003) leidsid, et tüdrukutel esineb sagedamini altruistlikku ja emotsionaalset käitumist ning poistel esineb sagedamini prosotsiaalset käitumist avalikes olukordades. Tüdrukud kirjeldavad end rohkem altruistlikuna ning poisid tunnevad end rohkem seotuna avaliku prosotsiaalse käitumisega. Kriisa (2006) uurimustulemustes selgus, et üldiselt on tüdrukud kaastundlikumad, vastutustundlikumad ja rohkem koostööaltimad kui poisid.

Kõiv (2006) on uurinud õpilaste hinnanguid omavahelistes suhetes esinevate prosotsiaalse käitumise erinevate liikide sagedusele. Uuringu kohaselt esineb õpilaste vahelistes suhetes kõige enam koostööd, abistamist, mõistmist ning usaldamist. Sellele järgnesid võrdsete hinnangutega kaastunne ja toetamine, vähem esineb jagamist ja üllatamist.

Prosotsiaalne käitumine sageneb lapsepõlves, langeb keskmises noorukieas ning hakkab taas tõusma hilisemas noorukieas. Vanuse kasvades prosotsiaalse käitumise sagedus väheneb (Lindeman, Harakka, & Jarvinen, 1997).

Naised on rohkem valmis aitama ning sotsiaalne vastutus on naistel sagedasem kui meestel. Seda põhjustavad soorollid. Oodatakse ja arvatakse, et naised on paindlikumad, empaatilisemad ja käituvad prosotsiaalsemalt, samal ajal kui meestelt oodatakse, et nad oleksid rohkem iseseisvamad ja oma saavutustele orienteeritud. Siiski teatud olukordades (nt olukordades, kus aitama peab tegevusega või kus sekkumist peetakse riskantseks) on mehed rohkem valmis aitama (Afolabi, 2013).

Sotsiaalseid norme arvesse võttes võib jääda mulje, et emotsionaalset mõistmist peetakse vähem oluliseks õppida poistel kui tüdrukutel. Poisse ja tüdrukuid võidakse julgustada erinevalt, vältimaks eksternaliseeritud ja agressiivset käitumist, räägitakse tüdrukutele rohkem tunnete mõistmisest kui poistele. (Maguire et al., 2015)

Poistel esineb antisotsiaalset käitumist sagedamini võrreldes tüdrukutega (Lindeman et al., 1997; Bastick, 2000; Urban et al., 2015; Klostermann, Connell, & Stormshak, 2016). Poistel algab antisotsiaalne käitumine varasemas eas võrreldes tüdrukutega, kuid kui algus on toimunud, esinevad mõlemil kasvumustrid sarnaselt (Light, Rusby, Nies, & Snijders, 2014). Vanuse kasvades antisotsiaalne käitumine väheneb (Keltikangas-Järvinen, 2011). Avalik agressioon on üldiselt iseloomulik poistele kui tüdrukutele (Batanova & Loukas, 2013). Suhetega seotud antisotsiaalset käitumist esineb tüdrukutel sagedamini, kui avalikku antisotsiaalset käitumist võrreldes poistega (Warden & Christi, 1997). Crick & Grotpeter

(1995) leidsid samuti, et tüdrukutel esineb suhetega seotud antisotsiaalset käitumist sagedamini kui poistel. Uibo (2014) uurimustulemustes selgus, et omavahelistes suhetes on poisid kogenud rohkem vägivalda võrreldes tüdrukutega.

Agressiivne käitumine on naistel harvem, vähem tõsisem ja kestma lühemat aega võrreldes poistega. Kõivu (2008) uuringu kohaselt esines õpilaste omavahelistes suhetes rohkem verbaalset kui füüsilist agressiooni. Bastick'i (2000) uurimuses selgus aga, et soolised erinevused olid harvemad verbaalse antisotsiaalse käitumise korral.

Clarke (2003) leiab, et poistel ja tüdrukutel on erinevad sotsialiseerumise kogemused, mistõttu nad tajuvad agressiooni erinevalt. Poistele võidakse õpetada vanemate poolt, et agressioon on asjakohane (nt öeldakse nutvale poisile, et mine löö teda tagasi). Samal ajal kui tüdrukutele võidakse öelda, et agressioon ei ole naiselik ja on mõeldud ainult poistele.

Üldiselt kalduvad tüdrukud olema rohkem prosotsiaalsemad kui poisid (Hine, 2017) ning poiste puhul on antisotsiaalne käitumine sagedasem võrreldes tüdrukutega (Lindeman et al., 1997).

Segaklassid ja samasooliste klassid

19.sajandil olid samasooliste koolid üsnagi tavalised ning enamjaolt toimus sooline jaotus 7-12 klassides. Algselt ei sisaldanud tüdrukute klassi õppekava selliseid akadeemilisi aineid, mis oleksid võimaldanud neid kõrgema hariduseni. Feministlikud liikumised seisis selle eest, et koolid pakuksid kõigile õpilastele võrdväärseid võimalusi hariduse omandamiseks ning seetõttu loodi peagi segaklassid ka vanemas astmes, mille tagajärjel tõusis ülikooli kandideerivate tütarlaste arv hüppeliselt (Spielhagen, 2006). Kuigi empiirilisi uuringuid on tehtud uurimaks samasooliste klasside ja segaklasside mõju, on tulemused sageli ebajärjekindlad. Osade uuringute tulemused näitavad, et õpilased samasoolistes klassides edestavad õpitulemuste poolest eakaaslasi segaklassides ning teised uuringud, et mingeid erinevusi pole. Nii samasooliste pooldajatel kui ka vastastel on uuringuid, mis toetavad nende väiteid (Pahlke & Hyde, 2016). Üheks põhjuseks vastuolulistele tulemustele on see, et samasooliste klasside ja segaklasside õpilaste akadeemilisi ja käitumislisi erinevusi on palju uuritud olukordades, kus samasooliste klassid moodustatakse teatud perioodiks või ainult teatud ainete puhul, näiteks matemaatika (Barton & Cohen, 2004; Spielhagen, 2006; Simpson & Che, 2016; Tichenor, Welsh, Corcoran, Piechura, & Heins, 2016). Tulemuste puhul ei saa olla kindel, kas need on seotud just klassitüübiga või peegeldavad need juba olemasolevaid tulemusi.

Klassiruumi sooline koosseis on eriti oluline mõjutegur nende laste sotsiaalsele arengule, kes õpivad samasooliste klassides. Kuigi osad uuringud näitavad et mõlemale soole on samasooliste klassides õppimisel mõningad akadeemilised eelised, siis teised uuringud näitavad, et võib esineda erinev sotsiaalne mõju nii poistele kui tüdrukutele. Seetõttu tuleks rohkem uurida lisaks akadeemilisele kasule ka laste sotsiaalset kompetentsi samasooliste klassides (Barton & Cohen, 2004).

Samasooliste klasside kohta on palju poolt ja vastu argumente. Pooldajad väidavad, et samasooliste klassis õppimine võib vähendada soolist ebavõrdsust klassis, aitab kaasa akadeemiliste tulemuste parandale õppimisele ja suurendab huvi õppimise vastu. Vastased aga väidavad, et samasooliste klassis õppimine ei valmista õpilasi ette ühiskonnas toimimiseks, tugevdab traditsioonilisi stereotüüpe ning on liiga kallis ja ajakulukas (Simpson & Che, 2016). Segaklassides otsivad poisid ise ja saavad õpetajatelt rohkem tähelepanu, kui tüdrukud, eriti just matemaatikas ja loodusainetes (Pahlke, Hyde, & Allison, 2014). Spielhageni (2006) uuringu kohaselt on tänapäeval segaklassides selline olukord, kus poisid domineerivad klassis. Tüdrukud ei taha või ei julge oma teadmisi ja arvamusi väljendada, kartes langeda koolikiusamise ohvriks. Tüdrukud eelistavad samasooliste klassis õppimist, sest seal on vähem segavaid tegureid, paremad võimalused tööle keskendumiseks ning kaovad hirmud klassi ees vastamisel. Lisaks on tüdrukud maininud, et samasooliste klassis tunnevad nad ennast mugavamalt, jagavad oma mõtteid sagedamini ning julgevad õpetajalt rohkem küsida (Hoffman, Badgett, & Parker, 2008). Spielhageni (2006) uurimustulemustes selgus, et poisid olid samasooliste klassi suhtes vähem entusiastlikud, kuna poiste klassis on nende arvates kiusamise ohvriks langemise tõenäosus suurem kui segaklassis. Kui segaklassis olevate kiusajate poiste tähelepanu koondub suures osas tüdrukutele, siis samasooliste poiste klassis üritavad nad ennast rohkem kehtestada ning käituda agressiivsemalt. Samuti on leitud, et segaklassis õppimine on poiste jaoks distsipliini õhutav, sest neil on tüdrukutega kergem töötada ning poisid käituvad klassis paremini, kui tüdrukud on samuti seal. Leidub ka neid poisse, kelle meelest on samasooliste klassis õppimine pigem eeliseks, sest see võimaldab neil rääkida isiklikest küsimustest, ilma et tüdrukud neid naeruvääristaksid. Samuti usuvad poisid, et samasooliste klassis õppimine julgustab neid rohkem saavutama paremaid akadeemilisi tulemusi. (Hoffman et al., 2008).

Samasooliste klassidele on pööratud palju tähelepanu, seoses õpilaste akadeemiliste probleemidega, vähe on aga uuritud käitumuslike erinevusi samasooliste ja segaklasside õpilaste vahel. Barton ja Cohen (2004) viisid läbi uurimuse, kus lisaks eakaaslaste suhte hindamisele uuriti ka agressiooni esinemist õpilastel. Uuringus moodustati klassid nii, et

neljanda klassi segaklassist loodi samasooliste klassid viiendaks ja kuuendaks kooliaastaks. Tulemustes ilmnes, et samasooliste tüdrukute klassi puhul sagenes nii avalik agressioon, suhetega seonduv agressioon kui ka tõrjumine. Poiste puhul märgatavat muutust aga ei ilmnenud. Pahkle & Hyde (2016) väidavad aga, et poisid, kes on ümbritsetud ainult samasoolistest eakaaslastest, muutuvad aja jooksul rohkem agressiivsemaks. Bastick'i (2000) uurimustulemustes selgus, et samasooliste klassis õppivate poistel esineb antisotsiaalset käitumist sagedamini võrreldes segaklassi poistega.

Friend'i (2006) uurimustulemused näitasid, et verbaalne väärkäitumine tüdrukute hulgas ei paranenud samasooliste tüdrukute klassis, vaid selle asemel et tülitseda poiste üle, tekkisid tülid omavaheliste sõprussuhetes ning tagarääkimise pärast. Paljud poisid aga märkasid kiusamise ja agressiivse käitumise sagenemist samasooliste poiste klassis.

Idee, et poisse ja tüdrukuid peaks õpetama eraldi on kooskõlas paljude inimeste uskumustega (Pahkle & Hyde, 2016). Samal ajal on uuringud näidanud samasooliste teema puhul ebajärjekindlust ning kindlasti peaksid teadlased tegema rohkem tööd selle nimel, et uuringute tulemused oleksid stabiilsemad, sest samasooliste klasside trend on tõusujoonel (Gurian, Stevens, & Daniels, 2009; Eckes & McCall, 2013).

Uurimuse eesmärk ja uurimusküsimused

Töö eesmärgiks on võrrelda 3.-5. sega- ja samasooliste klassi tüdrukute ja poiste prosotsiaalse ja antisotsiaalse käitumise esinemissagedust ühe kooli näitel.

Töös püstitati järgmised uurimisküsimused:

- 1) Millised on soolised erinevused segaklassi ja samasooliste klassi õpilastel prosotsiaalse käitumise nelja (abistamine, jagamine, hoolitsemine, kaasamine) alaliigi puhul?
- 2) Millised on soolised erinevused segaklassi ja samasooliste klassi õpilastel antisotsiaalse käitumise nelja (verbaalne väärkäitumine, füüsiline väärkäitumine, vägivald, tõrjumine) alaliigi puhul?
- 3) Milline on sega- ja samasooliste klassis õppivate tüdrukute ja poiste prosotsiaalse käitumise esinemissagedus nelja (abistamine, jagamine, hoolitsemine, kaasamine) alaliigi puhul?
- 4) Milline on sega- ja samasooliste klassis õppivate tüdrukute ja poiste antisotsiaalse käitumise esinemissagedus nelja (verbaalne väärkohtlemine, füüsiline väärkäitumine, vägivald, tõrjumine) alaliigi puhul?

Püstitati kaks hüpoteesi:

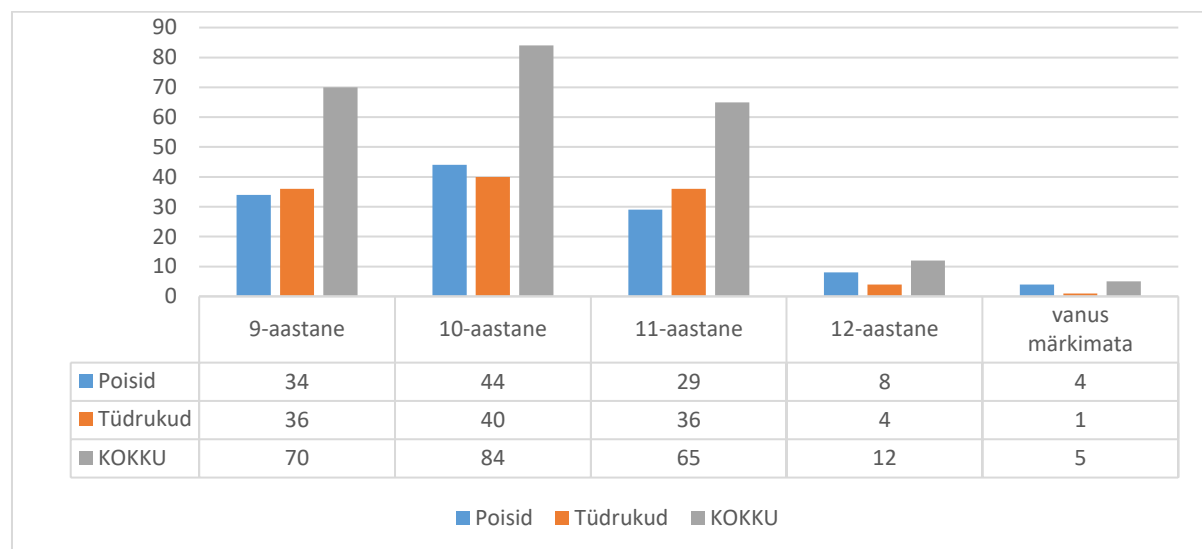
- 1) Tuginedes (Kuhnert et al., 2006; Maguire et al., 2015; Hine, 2017) uurimustele püstitati hüpotees, et segaklassis õppivatel tüdrukutel esineb prosotsiaalse käitumise 4 alaliiki sagedamini võrreldes segaklassis õppivate poistega.
- 2) Tuginedes (Bastick, 2000; Pahlke & Hyde, 2016) uurimustele püstitati hüpotees, et samasooliste klassis õppivatel poistel esineb antisotsiaalse käitumise 4 alaliiki sagedamini võrreldes segaklassis õppivate poistega.

Metoodika

Valim

Valimi moodustamisel kasutati mugavusvalimi põhimõtet, tegemist on mittetõenäosusliku valimiga. Uurimuses osalesid Harjumaa ühes koolis õppivad 3.-5. klassi õpilased. Valimi moodustas 236 õpilast, neist poisse 50,4% (N=119) ja tüdrukuid 49,6% (N=117). Õpilased olid vanuses 9-12 aastat, keskmine vanus 10,8 (standarthälve 0.88). Õpilaste sooline ja vanuseline jaotus on toodud Tabelis 1. Ankeedile vastanute jaotus vastavalt klassitüübile, õpilaste arvule ja soole on toodud Tabelis 2.

Tabel 1. Ankeedile vastanute vanuseline ja sooline jaotus

Tabel 2. Ankeedile vastanute jaotus vastavalt klassitüübile, õpilaste arvule ja soole

KLASSITÜÜP	ÕPILASTE ARV	POISID	TÜDRUKUD
3. samasoolised tüdrukud	21	0	21
3. samasoolised poisid	23	23	0
3. segaklass	23	11	12
3. segaklass	20	10	10
4. samasoolised tüdrukud	22	0	22
4. samasoolised poisid	20	20	0
4. segaklass	21	12	9
4. segaklass	20	12	8
5. samasoolised poisid	21	21	0
5. samasoolised tüdrukud	24	0	24
5. segaklass	21	10	11
KOKKU	236	119	117

Mõõteinstrument

Kvantitatiivsete andmete kogumiseks kasutati ankeeti laste sotsiaalse käitumise kohta - *Child Social Behavior, CSBQ* (Warden et al., 2010), mis tõlgiti eesti keelde kasutades tõlgetasitõlge meetodit. Ankeet eestindati bakalaureusetöö juhendaja poolt. Uuringu ankeet on välja toodud töö lisas (Lisa 1).

Ankeet sisaldas 24 väidet prosotsiaalse- ja antisotsiaalse käitumise ning ohvrikäitumise kohta, kus õpilastel paluti anda hinnang oma käitumise kohta. Küsimustiku 24 küsimust jaotusid nelja alaskaala alla: praktiline prosotsiaalne, suhetega seotud prosotsiaalne, avalik antisotsiaalne ning suhetega seotud antisotsiaalne käitumine. Õpilastel paluti anda hinnang oma käitumise sageduse kohta, kõik küsimused olid esitatud vormis *Kui tihti sina....*

Praktiline prosotsiaalne alaskaala sisaldas endas kahte küsimust nii abistamise kui ka jagamisega seoses. Abistamine hõlmas endast kahte väidet (1) aitad klassikaaslasel teha koolitööd; (2) aitad teist last, kes on maha kukkunud või haiget saanud. Jagamine koosnes kahest väitest (1) mängid klassikaaslastega, jagades mängu ajal oma asju; (2) jagad lõuna või mängimise ajal klassikaaslastega maiustusi või näksimist.

Suhetega seotud prosotsiaalne alaskaala sisaldas endas hoolitsemist ja kaasamist.

Hoolitsemise alla käisid väited (1) mängid teise lapsega, kellel pole kellegi teisega mängida; (2) oled sõbralik klassikaaslase vastu, kes on kurb või õnnetu. Kaasamine hõlmas endast kahte väidet (1) astud klassikaaslase kaitseks välja, kes on hädas; (2) lohutad teist last, kui ta nutab või on kurb.

Avalik antisotsiaalne alaskaala koosnes kahest füüsilise väärkäitumise näidisest: (1) lööd teist last jalaga või käega; (2) lükkad või tõukad tahtlikult teist klassikaaslast ning kahest vägivalla näitest (1) liitunud teiste klassikaaslastega, et teisele lapsele haiget teha; (2) lõhud teise lapse asju, et teda endast välja viia.

Suhetega seotud antisotsiaalse käitumise alaskaala koosnes kahest verbaalset väärkäitumist käsitlevast küsimusest ja kahest tõrjumist käsitlevast küsimusest. Verbaalne väärkäitumine sisaldas endas kahte väidet (1) nimetad teist last inetute nimedega või heidad tema üle nalja, et teda endast välja viia; (2) levitad inetuid jutte klassikaaslaste kohta. Alaskaala tõrjumine sisaldas väiteid (1) takistad klassikaaslasel liituda mõne mängu või tegevusega; (2) ähvardad klassikaaslase haiget teha, kui ta midagi ei tee. Ankeet sisaldas ka nelja küsimust ohvri käitumise kohta (1) kui tihti on klassikaaslane sind löönud; (2) kui tihti on sind mängust välja jäetud; (3) kui tihti on mõni klassikaaslane sinu kallal norinud; (4) kui tihti lähed endast välja, kui teine klassikaaslane on öelnud sulle inetusi. Lisaks esitati neli mitte sotsiaalse käitumisega seotud küsimust (1) kui tihti töötad arvuti taga; (2) kui tihti sööd koolis lõunat; (3) kui tihti loed koomikseid või ajakirju; (4) kui tihti mängid jalgpalli. Ohvrikäitumist käsitlevad küsimused olid täiteküsimusteks ja neid antud töös ei analüüsita.

Õpilased hindasid enda käitumise esinemissagedust skaalal: sageli, mõnikord, mitte kunagi.

Hiljem need vastusevariandid kodeeriti vastavalt: 1- mitte kunagi, 2- mõnikord, 3- sageli.

Lisaks küsiti õpilastelt järgmisi andmeid: sugu, klass, vanus.

Uuringu protseduur

Enne uuringu läbiviimist peeti läbirääkimised kooli ning direksiooniga. Uuring viidi läbi 2015 aasta sügisel. Uurimuse viis läbi antud töö autor. Enne ankeetide kätte jagamist, selgitati õpilastele, et uuring on anonüümne, vabatahtlik ning tulemusi kasutatakse ainult teaduslikel eesmärkidel. Uuring viidi läbi 11 erinevas klassis, kus ankeedi täitmise ajal viibis autor klassis. Küsimuste vastamisele kulus õpilastel keskmiselt 10-15 minutit. Töö läbiviimiseks kasutati ankeete ning kõigi uuritavate anonüümsus oli tagatud.

Andmete sisestamiseks kasutati andmetöötlusprogrammi MS Excel 2013. Andmete töötlemine ja analüüs toimus andmetöötlusprogrammi IBM SPSS Statistics 23 abil.

Andmeanalüüsis võrreldi aritmeetilisi keskmisi ning statistiliselt oluliste erinevuste leidmiseks kasutati *Independent-Samples T Testi*.

Tulemused

Prosotsiaalse käitumise alaliikide esinemissagedus segaklassi poistel ja segaklassi tüdrukutel on välja toodud tabelis 3. Segaklassi poiste hinnangul esines prosotsiaalse käitumise puhul suhteliselt sagedasti hoolitsemist ja harvem jagamist. Segaklassi tüdrukute puhul olid suhteliselt sagedad alaliigid hoolitsemine ja kaasamine ning suhteliselt harv jagamine.

Uurimuses selgus, et võrreldes omavahel segaklassi poisse ja segaklassi tüdrukuid, ilmnemise statistiliselt olulised erinevused kõigi nelja prosotsiaalse käitumise alaliigi lõikes (tabel 3). Nendeks olid abistamine, jagamine, hoolitsemine, kaasamine – tüdrukutel esinesid need prosotsiaalse käitumise liigid sagedamini kui poistel. Uurimustulemused näitasid seega, et segaklassis õppivatel õpilastel esinesid soolised erinevused prosotsiaalse käitumise nelja alaliigi lõikes.

Tabel 3. Prosotsiaalse käitumise alaliikide esinemissagedus (keskmised hinnanguskaalal) segaklassi poistel ja segaklassi tüdrukutel ning *t* ja *p* väärtused.

Prosotsiaalne käitumine	Segaklassi poisid (M)	Segaklassi tüdrukud (M)	<i>t</i> -väärtus	<i>p</i> -väärtus
abistamine	1,11	1,21	-2,63	0,010
jagamine	0,94	1,08	-2,43	0,021
hoolitsemine	1,15	1,34	-4,55	0,000
kaasamine	1,11	1,27	-3,48	0,001

Antisotsiaalse käitumise alaliikide esinemissagedus segaklassi poistel ja segaklassi tüdrukutel on välja toodud tabelis 4. Segaklassi poiste hinnangul esines enesekohaste hinnangute järgi sagedamini antisotsiaalse käitumise puhul vägivalda ning suhteliselt harvem füüsilist väärkäitumist. Segaklassi tüdrukutel esines antisotsiaalse käitumise alaliikidest sagedamini verbaalset väärkäitumist ning suhteliselt harvem tõrjumist.

Kuigi antisotsiaalse käitumise alaliikide puhul oli tendents, et poistel esines sagedamini kõiki nelja alaliiki võrreldes tüdrukutega, ilmnemise statistiliselt olulised erinevused segaklassi poiste ja segaklassi tüdrukute vahel vägivalda ning tõrjumise korral. Uurimustulemused näitasid seega, et segaklassis õppivatel õpilastel esinesid soolised erinevused antisotsiaalse käitumise kahe alaliigi lõikes - poistel esines sagedamini kui tüdrukutel vägivalda ja tõrjumist.

Tabel 4. *Antisotsiaalse käitumise alaliikide esinemissagedus (keskmised hinnanguskaalal) segaklassi poistel ja segaklassi tüdrukutel ning t ja p väärtused.*

Antisotsiaalne käitumine	Segaklassi poisid (M)	Segaklassi tüdrukud (M)	t-väärtus	p-väärtus
füüsiline väärkäitumine	0,52	0,51	-0,22	0,821
vägivald	0,67	0,52	-4,89	0,000
verbaalne väärkäitumine	0,58	0,53	1,89	0,062
tõrjumine	0,58	0,50	3,61	0,001

Prosotsiaalse käitumise alaliikide esinemissagedus samasooliste klassis õppivatel poistel ja samasooliste klassis õppivatel tüdrukutel on välja toodud tabelis 5. Poiste klassis õppivatel õpilastel esines suhteliselt sagedasti hoolitsemist ning kaasamist ja harvem jagamist.

Tüdrukute klassis õppivatel õpilastel esines enesekohaste hinnangute järgi sagedamini prosotsiaalse käitumise puhul kaasamist ning suhteliselt harvem jagamist.

Uurimuses selgus, et võrreldes omavahel tüdrukute klassis õppivaid tüdrukuid ja poiste klassis õppivaid poisse, ilmnedid statistiliselt olulised erinevused kahe prosotsiaalse käitumise alaliigi lõikes: hoolitsemine ning kaasamine. Tüdrukutel esines neid prosotsiaalse käitumise liike sagedamini kui poistel.

Tabel 5. *Prosotsiaalse käitumise alaliikide esinemissagedus (keskmised hinnanguskaalal) samasooliste klasside poistel ja samasooliste klasside tüdrukutel ning t ja p väärtused.*

Prosotsiaalne käitumine	Samasooliste klasside poisid (M)	Samasooliste klasside tüdrukud (M)	t-väärtus	p-väärtus
abistamine	1,17	1,18	-0,48	0,629
jagamine	1,03	1,05	-0,41	0,683
hoolitsemine	1,23	1,30	-2,25	0,026
kaasamine	1,21	1,33	-2,80	0,006

Antisotsiaalse käitumise alaliikide esinemissagedus samasooliste klassi poistel ja samasooliste klassi tüdrukutel on välja toodud tabelis 6. Poiste klassis õppivatel õpilastel esines suhteliselt sagedasti vägivalda ning verbaalset väärkäitumist ja harvem füüsilist väärkäitumist.

Tüdrukute klassis õppivatel õpilastel esines suhteliselt sagedasti verbaalset väärkäitumist ning harvem füüsilist väärkäitumist.

Uurimuses selgus, et võrreldes omavahel poiste klassis õppivaid lapsi ja tüdrukute klassis õppivaid lapsi, ilmnedid statistiliselt olulised erinevused kõigi nelja alaliigi lõikes: füüsiline

väärkäitumine, vägivald, verbaalne väärkäitumine ja tõrjumine. Uurimistulemused näitasid seega, et samasooliste klassis õppivatel õpilastel esinesid soolised erinevused antisotsiaalse käitumise nelja alaliigi lõikes. Poistel esines nelja alaliiki- füüsilist väärkäitumist, verbaalset väärkäitumist, vägivalda ja tõrjumist sagedamini kui tüdrukutel.

Tabel 6. *Antisotsiaalse käitumise alaliikide esinemissagedus (keskmised hinnanguskaalal) samasooliste klasside poistel ja samasooliste klasside tüdrukutel ning t ja p väärtused.*

Antisotsiaalne käitumine	Samasooliste klasside poisid (M)	Samasooliste klasside tüdrukud (M)	t-väärtus	p-väärtus
füüsiline väärkäitumine	0,52	0,50	-2,00	0,049
vägivald	0,68	0,53	5,38	0,000
verbaalne väärkäitumine	0,66	0,54	4,30	0,000
tõrjumine	0,56	0,51	2,35	0,021

Prosotsiaalse käitumise alaliikide esinemissagedus segaklassi poistel ja samasooliste klassi poistel on välja toodud tabelis 7. Segaklassis õppivate poiste hinnangul esines prosotsiaalse käitumise puhul suhteliselt sagedasti hoolitsemist ning harvem jagamist. Samasooliste klassis õppivate poiste puhul olid suhteliselt sagedaid alaliigid hoolitsemine ja kaasamine ning suhteliselt harv jagamine.

Kõikide prosotsiaalse käitumise alaliikide puhul olid samasooliste poiste klassi õpilastel suhteliselt sagedasemad enesekohased hinnangud võrreldes segaklassi poistega.

Uurimustulemustes selgus, et võrreldes segaklassi poisse ja samasooliste klassi poisse, ilmnisid statistiliselt olulised erinevused prosotsiaalse käitumise alaliigi kaasamise korral- segaklassi poistel esines kaasamist harvemini võrreldes samasooliste klassi poistega.

Tabel 7. *Prosotsiaalse käitumise alaliikide esinemissagedus (keskmised hinnanguskaalal) segaklassi poistel ja samasooliste klassi poistel ning t ja p väärtused.*

Prosotsiaalne käitumine	Segaklassi poisid (M)	Samasooliste klasside poisid (M)	t-väärtus	p-väärtus
abistamine	1,10	1,17	-1,85	0,067
jagamine	0,94	1,03	-1,54	0,126
hoolitsemine	1,15	1,23	-1,75	0,082
kaasamine	1,11	1,21	-2,16	0,033

Antisotsiaalse käitumise alaliikide esinemissagedus segaklassi poistel ja samasooliste klassi poistel on välja toodud tabelis 8. Mõlema klassitüübi õpilaste hinnangul esines suhteliselt

sagedasti vägivalda. Kõige harvem esines mõlema klassitüübi õpilaste hinnangul füüsilist väärkäitumist.

Kuigi samasooliste klassis õppivatel poistel olid antisotsiaalse käitumise alaliikide puhul sagedamad tulemused võrreldes segaklassi poistega kolme antisotsiaalse käitumise alaliigi korral: füüsiline väärkäitumine, vägivald ning verbaalne väärkäitumine, ilmneseid statistiliselt olulised erinevused segaklassi poiste ja samasooliste poiste klassi vahel vaid ühe antisotsiaalse käitumise liigi, verbaalse väärkäitumise, osas. Samasooliste klasside poistel esines verbaalset väärkäitumist sagedamini võrreldes segaklassi poistega.

Tabel 8. *Antisotsiaalse käitumise alaliikide esinemissagedus (keskmised hinnanguskaalal) segaklassi poistel ja samasooliste klassi poistel ning t ja p väärtused.*

Antisotsiaalne käitumine	Segaklassi poisid (M)	Samasooliste klasside poisid (M)	t-väärtus	p-väärtus
füüsiline väärkäitumine	0,52	0,52	-0,44	0,665
vägivald	0,67	0,68	-0,37	0,716
verbaalne väärkäitumine	0,58	0,66	-2,72	0,007
tõrjumine	0,58	0,56	0,66	0,509

Prosotsiaalse käitumise alaliikide esinemissagedus segaklassi tüdrukutel ja samasooliste klassi tüdrukutel on välja toodud tabelis 9. Segaklassis õppivate tüdrukute hinnangul esines prosotsiaalse käitumise korral suhteliselt sagedasti hoolitsemist ning harvem jagamist. Samasooliste klassis õppivate tüdrukute puhul olid suhteliselt sagedased alaliigid hoolitsemine ja kaasamine ning suhteliselt harv jagamine. Statistiliselt olulisi erinevusi segaklassi tüdrukute ja samasooliste klassi tüdrukute võrdluses prosotsiaalse käitumise nelja alaliigi korral ei esinenud.

Tabel 9. *Prosotsiaalse käitumise alaliikide esinemissagedus (keskmised hinnanguskaalal) segaklassi tüdrukutel ja samasooliste klassi tüdrukutel ning t ja p väärtused.*

Prosotsiaalne käitumine	Samasooliste klassi tüdrukud	Segaklassi tüdrukud	t-väärtus	p-väärtus
abistamine	1,18	1,21	0,76	0,448
jagamine	1,05	1,08	0,60	0,552
hoolitsemine	1,30	1,34	1,35	0,178
kaasamine	1,33	1,27	-1,57	0,120

Antisotsiaalse käitumise alaliikide esinemissagedus segaklassi tüdrukutel ja samasooliste klassi tüdrukutel on välja toodud tabelis 10. Mõlema klassitüübi õpilaste hinnangul esines suhteliselt sagedasti verbaalset väärkäitumist. Segaklassi tüdrukutel esines harvemini tõrjumist ning samasooliste klassi tüdrukutel esines harvemini füüsilist väärkäitumist. Võrreldes omavahel segaklassi tüdrukuid ja samasooliste klassi tüdrukuid, statistiliselt olulisi erinevusi antisotsiaalse käitumise nelja alaliigi korral ei ilmnunud.

Tabel 10. *Antisotsiaalse käitumise alaliikide esinemissagedus (keskmised hinnanguskaalal) segaklassi tüdrukutel ja samasooliste klassi tüdrukutel ning t ja p väärtused.*

Antisotsiaalne käitumine	Samasooliste klassi tüdrukud	Segaklassi tüdrukud	t-väärtus	p-väärtus
füüsiline väärkäitumine	0,50	0,51	0,96	0,339
vägivald	0,53	0,52	-0,09	0,929
verbaalne väärkäitumine	0,54	0,53	-0,58	0,563
tõrjumine	0,51	0,50	-1,65	0,103

Prosotsiaalse käitumise alaliikide esinemissagedus kõikide segaklassi ja kõikide samasooliste klassi õpilastel on välja toodud tabelis 11. Mõlema klassitüübi õpilaste enesekohaste hinnangute järgi olid kõige sagedasemad alaliigid hoolitsemine ja kaasamine ning kõige harvem jagamine.

Kõikide prosotsiaalse käitumise alaliikide korral olid segaklassi õpilased hinnanud prosotsiaalset käitumist sagedamalt võrreldes samasooliste klassi õpilastega. Uurimuses selgus, et võrreldes omavahel segaklassi õpilasi ja samasooliste klassi õpilasi, esinesid statistiliselt olulised erinevused vaid ühe prosotsiaalse käitumise alaliigi, kaasamise, osas. Segaklassi õpilastel esines kaasamist sagedamini võrreldes samasooliste klassi õpilastega.

Tabel 11. *Prosotsiaalse käitumise alaliikide esinemissagedus (keskmised hinnanguskaalal) kõikide segaklassi õpilastel ja kõikide samasooliste klassi õpilastel ning t ja p väärtused.*

Prosotsiaalne käitumine	Kõik segaklassi õpilased (M)	Kõik samasooliste klassi õpilased (M)	t-väärtus	p-väärtus
abistamine	1,18	1,15	1,17	0,245
jagamine	1,04	1,01	0,78	0,437
hoolitsemine	1,26	1,24	0,74	0,463
kaasamine	1,27	1,18	2,79	0,006

Antisotsiaalse käitumise alaliikide esinemissagedus kõikide segaklassi ja kõikide samasooliste klassi õpilastel on välja toodud tabelis 12. Mõlema klassitüübi õpilaste hinnangul esines kõige sagedamini vägivalda ning kõige harvem füüsilist väärkäitumist.

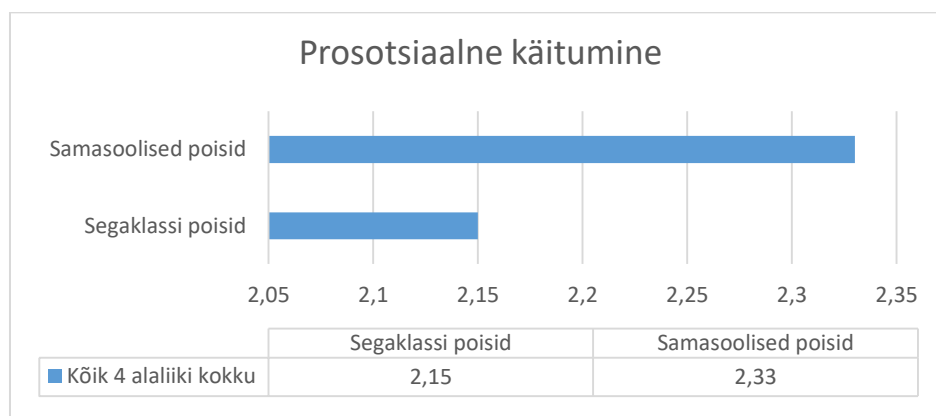
Mõlema klassitüübi õpilaste puhul oli märgata antisotsiaalse käitumise alaliikide sageduste suhtelist sarnasust. Uurimuses selgus, et võrreldes omavahel segaklassi õpilasi ja samasooliste klassi õpilasi, esines statistiliselt oluline erinevus antisotsiaalse käitumise alaliigi, verbaalne väärkäitumine, korral. Segaklassi õpilastel esines verbaalset väärkäitumist sagedamini võrreldes samasooliste klassi õpilastega.

Tabel 12. *Antisotsiaalse käitumise alaliikide esinemissagedus (keskmised hinnanguskaalal) kõikide segaklassi õpilastel ja kõikide samasooliste klassi õpilastel ning t ja p väärtused.*

Antisotsiaalne käitumine	Kõik segaklassi õpilased (M)	Kõik samasooliste klassi õpilased (M)	t-väärtus	p-väärtus
füüsiline väärkäitumine	0,51	0,52	-0,38	0,702
vägivald	0,60	0,60	0,11	0,913
verbaalne väärkäitumine	0,60	0,55	2,39	0,018
tõrjumine	0,54	0,54	-0,26	0,793

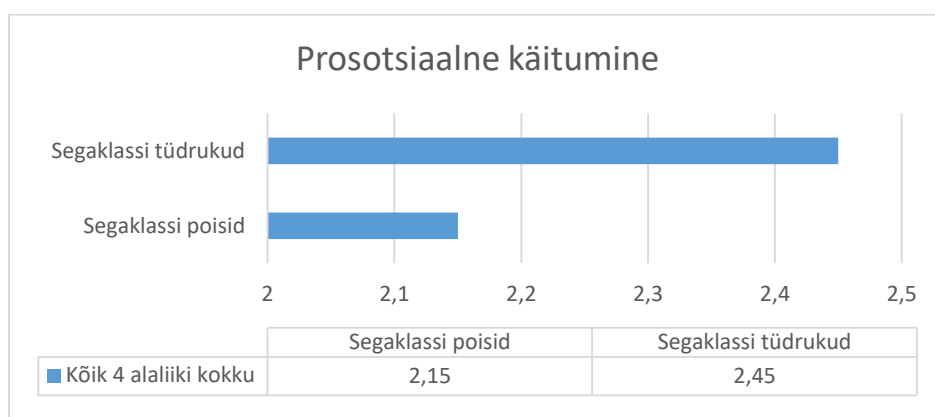
Kõigi nelja prosotsiaalse käitumise alaliigi (abistamine, jagamine, hoolitsemine, kaasamine) keskmine esinemissagedus samasooliste klassis õppivatel ja segaklassis õppivatel poistel on välja toodud tabelis 13. Uuringus selgus, et võrreldes omavahel samasooliste klassis õppivaid poisse ja segaklassis õppivaid poisse, ilmnasid statistilised olulised erinevused prosotsiaalse käitumise korral ($t=-2,44$, $p=0,02$). Samasooliste klassis õppivatel poistel ilmneb prosotsiaalset käitumist sagedamini võrreldes segaklassi poistega.

Tabel 13. *Prosotsiaalse käitumise nelja alaliigi keskmine esinemissagedus samasooliste klasside poistel ja segaklasside poistel.*

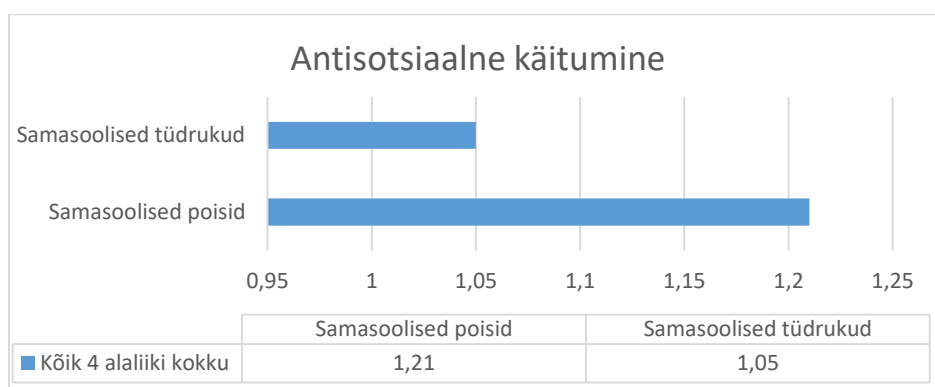
Kõigi nelja prosotsiaalse käitumise alaliigi (abistamine, jagamine, hoolitsemine, kaasamine) keskmine esinemissagedus segaklassis õppivatel poistel ja tüdrukutel on välja toodud tabelis 14. Uurimus tulemused näitasid, et võrreldes segaklassi tüdrukuid ja segaklassi poisse, esinevad statistiliselt olulised erinevused prosotsiaalse käitumise puhul ($t = -4,335$, $p = 0,000$). Segaklassis õppivatel tüdrukutel esines võrreldes poistega prosotsiaalset käitumist sagedamini.

Tabel 14. Prosotsiaalse käitumise nelja alaliigi keskmine esinemissagedus segaklassi tüdrukutel ja segaklassi poistel.

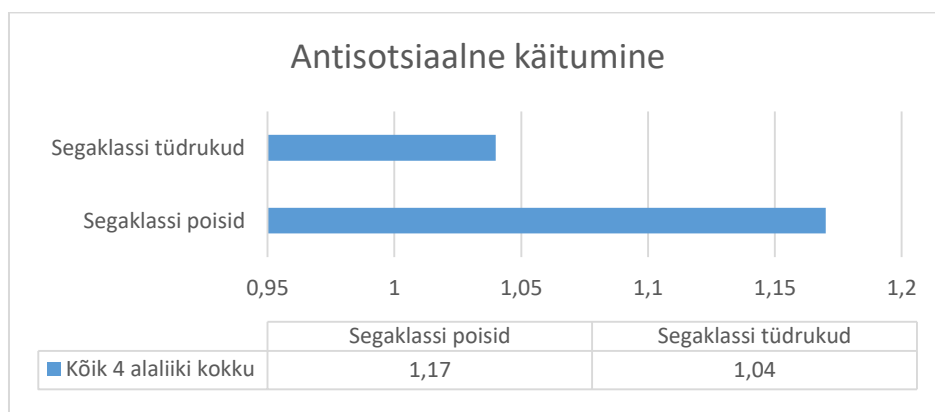
Kõigi nelja antisotsiaalse käitumise alaliigi (füüsiline väärkäitumine, vägivald, verbaalne väärkäitumine, tõrjumine) keskmine esinemissagedus samasooliste klassides õppivatel tüdrukutel ja poistel on välja toodud tabelis 15. Uuringus selgus, et võrreldes õpilasi tüdrukute klassis ja poiste klassis, esinesid statistiliselt olulised erinevused antisotsiaalse käitumise korral ($t = 5,032$, $p = 0,000$). Poiste klassides õppivatel poistel esines antisotsiaalset käitumist sagedamini võrreldes tüdrukute klassides õppivate tüdrukutega.

Tabel 15. Antisotsiaalse käitumise nelja alaliigi keskmine esinemissagedus samasooliste klasside tüdrukutel ja poistel.

Kõigi nelja antisotsiaalse käitumise alaliigi (füüsiline väärkäitumine, vägivald, verbaalne väärkäitumine, tõrjumine) keskmine esinemissagedus segaklassid õppivatel tüdrukutel ja poistel on välja toodud tabelis 16. Uurimus tulemused näitasid, et võrreldes segaklassi tüdrukuid ja segaklassi poisse, esines statistiliselt oluline erinevus antisotsiaalse käitumise korral ($t=4,423$, $p=0,000$). Segaklassi tüdrukutel esines antisotsiaalset käitumist harvemini võrreldes segaklassi poistega.

Tabel 16. *Antisotsiaalse käitumise nelja alaliigi keskmine esinemissagedus segaklassi tüdrukutel ja segaklassi poistel.*

Arutelu

Bakalaureusetöö eesmärgiks on võrrelda 3.-5. sega- ja samasooliste klassi tüdrukute ja poiste prosotsiaalse ja antisotsiaalse käitumise esinemissagedust ühe kooli näitel.

Töös püstitati neli uurimisküsimust ja kaks hüpoteesi. Esimene uurimusküsimus püstitati selleks, et välja selgitada millised on soolised erinevused segaklassi ja samasooliste klassi õpilastel prosotsiaalse käitumise nelja alaliigi (abistamine, jagamine, hoolitsemine, kaasamine) puhul. Tulemustes selgus, et 3.-5. segaklassi õpilastel esinesid soolised erinevused prosotsiaalse käitumise kõigi nelja alaliigi korral: abistamine, jagamine, hoolitsemine kaasamine. Tüdrukutel esines prosotsiaalse käitumise alaliike sagedamini võrreldes poistega. Samasooliste klasside õpilastel esinesid soolised erinevused prosotsiaalse käitumise kahe alaliigi korral: hoolitsemine ja kaasamine. Tüdrukutel esines neid liike sagedamini võrreldes poistega. Varasemad uuringud (Larrieu, & Mussen, 1986; Clarke, 2003) kinnitavad samuti, et tüdrukutel esinevad prosotsiaalse käitumise korral sagedamini pika-ajalised hoolitsemis situatsioonid, mis sisaldavad rohkem pühendumust.

Enamus varasemaid uurimusi on kasutatud metoodikaga, kus prosotsiaalset käitumist vaadatakse kui üht tervikut, kätlemata selle erinevaid alaliike (Kuhnert et al., 2006; Maguire et al., 2006; Hine, 2017). Uuringud kinnitavad, et tüdrukutel esineb prosotsiaalset käitumist võrreldes poistega sagedamini. Esimese püstitatud hüpoteesi kohaselt esineb segaklassi tüdrukutel prosotsiaalse käitumise nelja alaliiki (abistamine, hoolitsemine, jagamine, kaasamine) sagedamini võrreldes segaklassi poistega. Hüpotees leidis kinnitust. Segaklassi tüdrukutel esinesid prosotsiaalse käitumise kõik neli alaliiki sagedamini võrreldes segaklassi poistega. Antud töös saadud tulemused vastavad ka varasematele uuringutele, kuna tüdrukutel esines prosotsiaalset käitumist sagedamini võrreldes poistega. Soolisi erinevusi prosotsiaalse käitumise puhul võivad põhjustada soorollid (Afolabi, 2013). Poisid ja tüdrukud väljendavad prosotsiaalset käitumist viisil, mis on võrdne nende soorollidele, kus tüüpiliselt mehelik versus naiselik käitumine mõjutavad seda, kuidas nad käituvad (Hine, 2017).

Tulemused prosotsiaalse käitumise esinemissageduse kohta tüdrukute ja poiste võrdluses segaklassides on kooskõlas ka varasemate uurimustega (Kuhnert et al., 2006; Maguire et al., 2015; Hine, 2017), mille kohaselt esines tüdrukutel prosotsiaalset käitumist sagedamini võrreldes poistega. Abdullah & Kumar'i (2016) uurimustulemustes soolisi erinevusi prosotsiaalse käitumise korral ei leitud. Selle põhjuseks võib olla see, et nende uurimuses olid õpilased vanemad võrreldes antud uurimusega ning vanuse kasvades prosotsiaalse käitumise esinemissagedus langeb (Lindeman, Harakka, & Jarvinen, 1997).

Tõstatati uurimusküsimus, millised on soolised erinevused segaklassi ja samasooliste klassi õpilastel antisotsiaalse käitumise nelja (verbaalne väärkäitumine, füüsiline väärkäitumine, vägivald, tõrjumine) alaliigi puhul. Tulemustes selgus, et segaklassi õpilastel esinesid soolised erinevused antisotsiaalse käitumise kahe alaliigi korral: vägivald ja tõrjumine. Segaklassi poistel esines vägivalda ja tõrjumist sagedamini võrreldes tüdrukutega. Samasooliste klassi õpilastel esinesid soolised erinevused antisotsiaalse käitumise kõigi nelja alaliigi: verbaalne väärkäitumine, füüsiline väärkäitumine, vägivald ja tõrjumine korral. Samasooliste klassis õppivatel poistel esines antisotsiaalse käitumise nelja alaliiki sagedamini võrreldes tüdrukutega.

Segaklassi poistel esines sagedamini võrreldes segaklassi tüdrukutega antisotsiaalse käitumise alaliiki vägivald, mis on kooskõlas ka Uibo (2014) uurimustulemustega, kus selgus, et poisid on omavahelistes suhetes kogenud rohkem vägivalda võrreldes tüdrukutega. (Batanova & Loukas, 2013) leidsid samuti, et üldiselt on poistele iseloomulikum avalik agressioon. Antud uuringus ilmnisid soolised erinevused ka verbaalses väärkäitumises samasooliste klassi

õpilaste võrdluses – poistel esines verbaalset väärkäitumist sagedamini võrreldes tüdrukutega. Varasemad uuringud seda ei kinnita. Bastick (2000) leidis oma uuringus, et soolisi erinevusi ei ilmnenud verbaalse antisotsiaalse käitumise puhul. Selle põhjuseks võib olla see, et Bastick uuris õpilasi gümnaasiumi astmes, kuid antud uuringus olid 3.-5. klassi õpilased. Vanuse kasvades antisotsiaalse käitumise esinemissagedus väheneb (Keltikangas-Järvinen, 2011). Sotsialiseerumise üheks teguriks on sotsiaalne keskkond. Klassiruum ja selles õppivate õpilaste omavahelised suhted võivad mõjutada laste sotsialiseerumiskogemusi (Parson et al., 1982). Erinevate sotsialiseerumise kogemuste tõttu võivad poisid ja tüdrukud tajuda agressiooni erinevalt (Clarke, 2003). Autor oletab, et see võib olla põhjuseks, miks soolised erinevused antisotsiaalse käitumise nelja alaliigi lõikes samasooliste klassis esinesid, kuid selle välja selgitamine vajab edaspidiseid uuringuid.

Kolmas uurimusküsimus selgitas välja, millised on sega- ja samasooliste klassis õppivate poiste ja tüdrukute prosotsiaalse käitumise esinemissagedus nelja (abistamine, jagamine, hoolitsemine, kaasamine) alaliigi puhul. Antud uuringus selgus, et võrreldes omavahel segaklassis õppivaid poisse ja samasooliste klassis õppivaid poisse, esinesid erinevused prosotsiaalse käitumise ühe alaliigi – kaasamise korral. Samasooliste klassis õppivatel poistel esines kaasamist sagedamini kui segaklassi poistel. Uurimustulemustes selgus, et prosotsiaalse käitumise nelja alaliigi korral segaklassi tüdrukute ja samasooliste klasside tüdrukute vahel olulisi erinevusi ei esinenud.

Mõlema klassitüübi õpilastel esines prosotsiaalse käitumise nelja alaliigi korral suhteliselt sagedasti hoolitsemist ja abistamist. Harvemini esines mõlema klassitüübi õpilastel prosotsiaalse käitumise alaliiki jagamist, mis on kooskõlas Kõiv (2006) uurimustulemustega, kus jagamine oli üheks harvemini esinevaks käitumisliigiks.

Neljas uurimusküsimus käsitles sega- ja samasooliste klassis õppivate poiste ja tüdrukute antisotsiaalse käitumise esinemissagedus nelja alaliigi (verbaalne väärkohtlemine, füüsiline väärkäitumine, vägivald, tõrjumine) puhul. Tulemustest selgus, et samasooliste klassis õppivatel poistel esines antisotsiaalse käitumise alaliiki verbaalne väärkäitumine sagedamini kui segaklassis õppivatel poistel. Segaklassi tüdrukute ja samasooliste klassi tüdrukute vahel erinevusi antisotsiaalse käitumise nelja alaliigi korral ei esinenud. Kõivu (2008) uuringu kohaselt esines õpilaste omavahelistes suhetes rohkem verbaalset kui füüsilist väärkäitumist. Seda kinnitavad ka antud uurimuses saadud tulemused poiste ja tüdrukutega mõlemas klassitüübis. Füüsilist väärkäitumist esines nii segaklassis õppivatel õpilastel kui ka samasooliste klassis õppivatel õpilastel harvemini võrreldes verbaalse väärkäitumisega.

Tuginedes varasematele uuringutele (Bastick, 2000; Pahkle & Hyde, 2016) püstitati teine hüpotees, et samasooliste klassis õppivatel poistel esineb antisotsiaalse käitumise nelja alaliiki (verbaalne väärkäitumine, füüsiline väärkäitumine, vägivald, tõrjumine) sagedamini võrreldes segaklassis õppivate poistega. Hüpotees leidis osalist kinnitust. Tulemustes selgus, et samasooliste klassis õppivatel poistel võrreldes segaklassi poistega esines antisotsiaalse käitumise nelja alaliigi puhul sagedamini ühte alaliiki – verbaalne väärkäitumine. Teiste alaliikide puhul erinevusi välja ei tulnud.

Samasooliste klasside kohta on palju poolt ja vastu argumente (Simpson, & Che, 2016). Varasemad uuringud on rohkem keskendunud akadeemilisele kasule kui laste sotsiaalsele kompetentsile (Barton, & Cohen, 2004). Antud uuringus selgus, et samasooliste klassis õppivatel poistel esineb prosotsiaalse käitumise alaliiki – kaasamist, sagedamini kui segaklassi poistel, kuid samal ajal esineb antisotsiaalse käitumise nelja alaliiki samasooliste klassi poistel sagedamini võrreldes segaklassi poistega. Spielhageni (2006) uuringus selgus, et poisid ise olid samasooliste klassis õppimise vastu vähem entusiastlikud, kuna kiusamise ohvriks langemise tõenäosus oli samasooliste klassis suurem kui segaklassis. Eelnevate uurimuste alusel on selgunud, et samasooliste poiste klassis üritavad poisid ennast rohkem kehtestada ning käituvad agressiivsemalt. Nimelt, Hoffman jt (2008) uuringus selgus, et segaklassis õppimine on poiste jaoks rohkem distsipliini õhutav ning nad käituvad paremini, kui tüdrukud on samuti seal. Antud uuringu tulemused kinnitavad ka varasemaid uuringuid (Friend, 2006; Pahkle, & Hyde, 2016) kus leiti, et poisid kes on ümbritsetud ainult samasoolistest eakaaslastest, muutuvad aja jooksul rohkem agressiivsemaks.

Erinevate klassitüüpide õpilaste pro- ja antisotsiaalse käitumise nelja alaliigi esinemissageduse teada saamiseks, uuriti poiste ja tüdrukute andmeid koos. Tulemustest selgus, et võrreldes omavahel kõiki segaklassi õpilasi kõikide samasooliste klassi õpilastega, esinesid erinevused prosotsiaalse käitumise ühe alaliigi – kaasamise, korral. Segaklassi õpilastel esines kaasamist sagedamini võrreldes samasooliste klassi õpilastega. Antisotsiaalse käitumise korral selgus, et segaklassi õpilastel esines verbaalset väärkäitumist sagedamini võrreldes samasooliste klassi õpilastega.

Uurimustulemustes selgus, et tüdrukutel esineb prosotsiaalset käitumist sagedamini võrreldes poistega ning poistel esineb antisotsiaalset käitumist sagedamini võrreldes tüdrukutega. Seega saab väita, et tulemused kinnitavad varasemaid uuringuid prosotsiaalse ja antisotsiaalse käitumise esinemissagedusest tütarlaste kasuks (Lindeman et al., 1997; Bastick, 2000;

Kuhnert et al., 2006; Maguire et al., 2015; Niens et al., 2015; Urben et al., 2015; Klostermann et al., 2016; Hine, 2017).

Käesoleva töö piiranguks võib pidada seda, et uuriti vaid ühe Harjumaa kooli õpilasi ja seega ei pruugi tulemused peegeldada prosotsiaalse ja antisotsiaalse käitumise esinemissageduse laialdasemat valimit. Tulevikus samalaadse uurimuse läbiviimiseks tuleks laiendada valimit suuremale piirkonnale. Lisaks võiks viia läbi uurimuse vanemas kooliastmes ning samuti uurida ka õpetajate hinnangut õpilaste pro- ja antisotsiaalse käitumise esinemissageduste kohta.

Tänu sõnad

Autor soovib tänada kõiki õpilasi, kes osalesid antud uuringus ning koolijuhtkonda, kes tegid uurimuse teostamise võimalikuks. Lisaks soovib autor tänada oma juhendajat ning kõiki teisi, kes olid töö koostamise perioodil abiks ja toeks.

Autorsuse kinnitus

Kinnitan, et olen koostanud ise käesoleva lõputöö ning toonud korrektselt välja teiste autorite ja toetajate panuse. Töö on koostatud lähtudes Tartu Ülikooli haridusteaduste instituudi lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

.....

Kuupäev:.....

Kasutatud kirjandus

- Abduallahi, I. A., & Kumar, P. (2016). Gender differences in prosocial behavior. *The International Journal of Indian Psychology*, 3(4), 171-175.
- Afolabi, O. A. (2013). Roles of personality types, emotional intelligence and gender differences on prosocial behavior. *Psychological Thought*, 6(1), 124-139.
- Barton, B. K., & Cohen, R. (2004). Classroom gender composition and childrens's peer relations. *Child study journal*, 34(1), 29-45.
- Bastick, T. (2000). Mediation of anti-social adolescent behavior by single-sex and co-educational shooling. *Revision of a paper presented at the Western Psychological Association*, pp. 1-13.
- Batanova, M., & Loukas, A. (2014). Unique and interactive effects of empathy, family, and school factors on early adolescents' aggression. *Journal Youth Adolescence*, 43, 1890-1902.
- Bierhoff, H. W. (2002). *Prosocial behaviour and social life*. New York: Psychology Press, 7-53.
- Brief, A. P., & Motowidlo S. J. (1986). Prosocial Organizational Behaviours. *The Academy of Management Review*, 11(4), 710-725.
- Bulic, A., & Pinkas, G. (2016). The manifestation of prosocial and aggressive behavior of preschool children depending on sex and age. *Human: Journal for Interdisciplinary Studies*, 6(2), 36-45.
- Caprara, G. V., Kanacri, B. P. L., Gerbino, M., Zuffiano, A., Alessandri, G., Vecchio, G., Caprara, E., Pastorelli, C., & Bridglall, B. (2014). Positive effects of promoting prosocial behavior in early adolescence: Evidence from a school-based intervention. *International Journal of Behavioral Development*, 38(4), 386-396.

- Carlo, G., Hausmann, A., Christiansen, S., & Randall, B. A. (2003). Sociocognitive and behavioral correlates of a measure of prosocial tendencies for adolescents. *Journal of Early Adolescence*, 23(1), 107–134.
- Carlo, G., & Randall, B. A. (2002). The development of a measure of prosocial behaviors for late adolescents. *Journal of Youth and Adolescence*, 31(1), 31–44.
- Carroll, A., O'Connor, E. S., Houghton, S. J., Hattie, J. A., Donovan, C., & Lynn, S. (2017). A preliminary empirical evaluation of koolkids: A school-based programme to reduce early onset antisocial behaviour in children. *Journal of Intellectual & Developmental Disability*, 42(1), 22-35.
- Clarke, D. (2003). *Pro-Social and Anti-Social Behaviour*. Routledge Modular Psychology Series.
- Colak, A., Tomris, G., Diken, I. H., Arikan, A., Aksoy, F., & Celik, S. (2015). Views of teachers, parents, and counselors toward the preschool version of first step to success early intervention program (FSS-PSV) in preventing antisocial behaviors. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 15(3), 691-708.
- Crick, N. R., & Grotpeter, J. K. (1995). Relational aggression, gender, and social-psychological adjustment. *Child Development*, 66(3), 710-722.
- Dunfield, K. A. (2014). A construct dividend: prosocial behavior as helping, sharing, and comforting subtypes. *Department of Psychology*, 5, 1-13.
- Eckes, S. E., & McCall, S. D. (2013). The potential impact of social science research on legal issues surrounding single-sex classrooms and schools. *Educational Administration Quarterly*, 50(2), 195-232.
- Eisenberg, N., Fabes, R. A., & Spinrad, T. L. (2006). Prosocial behavior. In W. Damon & R.M. Lerner (series ed.), & N. Eisenberg (volume ed.), *Handbook of child psychology*, Hoboken: John Wiley & Sons, 3(6), 646–718.
- Frick, P. J., Lahey, B. B., Loeber, R., Tannenbaum, L., Van Horn, Y., Christ, M. A. G., Hart, E. L., Hanson, K. 1993. Oppositional defiant disorder and conduct disorder: A metaanalytic review of factor analysis and cross-validation in a clinic sample. *Clinical Psychology Review*, 13, 319-340.

- Frick, P. J., & Viding, E. (2009). Antisocial behavior from a developmental psychopathology perspective. *Development and Psychopathology*, 21, 1111-1131.
- Friend, J. (2006). Research on same-gender grouping in eighth grade science classrooms. *RMLE Online*, 30(4), 1-15.
- Gurian, M., Stevens, K., & Daniels, P. (2009). Single-sex classrooms are succeeding. *Educational Horizons*, 87(4), 234-254.
- Hine, B. A. (2017). Identifying the male prosocial niche: the gender-typing of prosocial behaviour across childhood and adolescence. *European Journal of Developmental Psychology*, 14(2), 206-220.
- Hinshaw, S. P., Zupan, B. A., Simmel, C., Nigg, J. T., & Melnick, S. (1997) Peer status in boys with and without attention-deficit hyperactivity disorder: predictions from overt and covert antisocial behavior, social isolation, and authoritative parenting beliefs. *Child Development*, 68(5), 880-896.
- Hoffman, B. H., Badgett, B. A., & Parker, R. P. (2008). The effect of single-sex instruction in a large, urban, at-risk high school. *The Journal of Educational Research*, 102(1), 15-36.
- Keltikangas-Järvinen, L. (2011). Sotsiaalsus ja sotsiaalsed oskused. Tallinn: Kirjastus Koolibri.
- Klostermann, S., Connell, A., & Stormshak, E. A. (2016). Gender differences in the developmental links between conduct problems and depression across early adolescence. *Journal of Research on Adolescence*, 26(1), 76-89.
- Kriisa, P. (2006). *Tasandusklasside õpilaste prosotsiaalne ja agressiivne käitumine õpetajate ja õpilaste hinnangul*. Publitseerimata bakalaureusetöö. Tartu Ülikool.
- Kuhnert, R. L., Begeer, S., Flink, E., & Rosnay, M. (2006). *Journal of Experimental Child Psychology*, 154, 13-27.
- Kõiv, K. (2008). Ennetus grupi tasandil: võitlus koolivägivallaga. Seminari materjalid: Koolirahu seminar: Koolirahu seminar (1–13). Tartu.

- Kõiv, K. (2006). *Kiusamiskäitumise mitu tahku: õpilastevaheline kiusamine, õpilaste kiusamine õpetajate poolt, õpetajate kiusamine õpilaste poolt ning õpetajate kiusamine personali ja lapsevanemate poolt*. Tartu: OÜ Vali Press trükikoda.
- Kõiv, K. (2010). *Riskikäitumise ennetuse ja sekkumise temaatika põhikooli inimeseõpetuses*. Külastatud aadressil <https://oppekava.innove.ee/3290-2/>.
- Larrieu, M., & Mussen, P. (1986). Some personality and motivational correlates of children's prosocial behaviour. *The Journal of Genetic Psychology*, 147(4), 529-542.
- Light, J. M., Rusby, J. C., Nies, K. M., & Snijders, T. A. B. (2014). Antisocial behaviour trajectories and social victimization within and between school years in early adolescence. *Journal of Research on Adolescence*, 24(2), 322-336.
- Lindeman, M., Harakka, T., & Järvinen, L. K. (1997). Age and gender differences in adolescents reactions to conflict situations: Aggression, prosociality, and withdrawal. *Journal of Youth and Adolescence*, 26(3), 339-351.
- Lochman, J., Powell, N., Boxmeyer, C., Young, L. & Baden, R. (2010). Historical Conceptions of Risk Subtyping among Children and Adolescents. *Handbook of Child and Adolescent Psychopathy*, New York: Guilford Press. 49-78.
- Maguire, L. K., Niens, U., McCann, M., & Connolly, P. (2015). Emotional development among early school-age children: gender differences in the role of problem behaviours. *Educational Psychology*, 36(8), 1408-1428.
- McEachern, A. D., & Snyder, J. (2012). The relationship of impulsivity-inattention and verbal ability to overt and covert antisocial behaviours in children. *Youth Adolescence*, 41, 984-994.
- Pahlke, E., Hyde, J. S., & Allison, C. M. (2014). The effects of single-sex compared with coeducational schooling on students' performance and attitudes: A meta-analysis. *Psychological Bulletin*, 140(4), 1042-1072.
- Pahlke, E., & Hyde, J. S. (2016). The debate over single-sex schooling. *Child Development Perspectives*, 10(2), 81-86.
- Papp, Ü. M. (2012). *Ärka, märka, tegutse: käsiraamat soolise võrdõiguslikkuse seaduse normide täitmiseks ja sugupoolte aspekti arvestamiseks üldhariduskoolide õppe- ja kasvatustöös*. Külastatud aadressil <http://www.digar.ee/arhiiv/nlib-digar:127301>

- Parsons, J. E., Kaczala, C. M., & Meece, J. L. (1982). Socialization of achievement attitudes and beliefs: Classroom influences. *Child Development*, 53(2), 322-339.
- Põldma, K. (2016). *Õpetajate arvamused poiste ja tüdrukute koos või eraldi õpetamisest põhikooli tehnoloogia ainevaldkonna tundides*. Publitseerimata bakalaureusetöö. Tartu Ülikool.
- Simpson, A., & Che, M. (2016). A phenomenological study of middle grade female and male students' single-sex mathematical experiences. *RMLE online*, 39(2), 1-13.
- Spielhagen, F. R. (2006). How tweens view single-sex classes. *Educational Leadership*, 63(7), 68-72.
- Tichenor, M., Welsh, A., Corcoran, C., Piechura, K., & Heins, E. (2016). Elementary girls' attitudes toward mathematics in mixed-gender and single-gender classrooms. *Education*, 137(1), 93-100.
- Torstveit, L., Sütterlin, S., & Lugo, R. G. (2016). Empathy, guilt proneness, and gender: Relative contributions to prosocial behaviour. *Europe's Journal of Psychology*, 12(2), 260-270.
- Urban, S., Habersaat, S., Suter, M., Pihet, S., Ridder, J. D., & Stephan, P. (2015). Gender differences in at risk versus offender adolescents: A dimensional approach of antisocial behavior. *Psychiatr Q*, 87, 619-631.
- Warden, D., Cheyne, B., Christie, D., Fitzpatrick, H., & Reid, K. (2010). Assessing children's perceptions of prosocial and antisocial peer behaviour. *Educational Psychology*, 23(5), 547-567.
- Warden, D., & Christie D. (1997). *Teaching social behaviour. Classroom activities to foster children's interpersonal awareness*. London: David Fulton Publishers. 24-42.
- Warden, D., Mackinnon, S. (2003). Prosocial children, bullies and victims: An investigation of their sociometric status, empathy and social problem-solving strategies. *British Journal of Developmental Psychology*, 21, 367-385.
- Wardle, G. A., Hunter, S. C., & Warden, D. (2010). Prosocial and antisocial children's perceptions of peers' motives for prosocial behaviours. *British Journal of Developmental Psychology*, 29, 396-408.

Lisa 1

Kallis õpilane! Aitäh, et oled nõus ankeedile vastama!

Hindame kõrgelt Sinu abi ja panust. Ankeet koosneb reast väidetest, mis võimaldavad Sul avaldada arvamust seoses toimuvaga oma koolis. Pidage meeles – küsime seda, mida Sina arvad, mitte seda, mida teised inimesed arvavad. Ei ole õigeid ega valesid vastuseid. Palun vali iga väite puhul vastusevariant, mis kõige paremini kirjeldaks seda, mida Sa mõtled või tunned. Tee ristike Sulle sobivasse lahtrisse iga küsimuse järel. Ankeet on anonüümne ning Sinu vastuseid ei jagata kellegagi.

Ette tänades

TÜ haridusinstituudi üliõpilane Gerli Puis gerlipuis@hotmail.com ja juhendaja TÜ haridusinstituudi dotsent Kristi Kõiv PhD kristi.koiv@ut.ee

Mida Sina arvad? Kui tihti...	Sageli	Mõni-kord	Mitte kunagi
...aitad klassikaaslasel teha koolitööd?			
...töötad arvuti taga?			
...on klassikaaslane sind löönud?			
...lööd teist last jalaga või käega?			
...mängid teise lapsega, kellel pole kellegi teisega mängida?			
...on sind mängust välja jäetud?			
...lükkad või tõukad tahtlikult teist klassikaaslast?			
...aitad teist last, kes on maha kukkunud või saanud haiget?			
...on mõni klassikaaslane sinu kallal norinud?			
...sööd koolis lõunat?			
...mängid klassikaaslastega, jagades mängu ajal oma asju?			
...liitud teiste klassikaaslastega, et teisele lapsele haiget teha?			
... lähed endast välja, kui teine klassikaaslane on öelnud sulle inetusi?			
...oled sõbralik klassikaaslase vastu, kes on kurb või õnnetu?			
...loed koomikseid või ajakirju?			
... jagad lõuna või mängimise ajal klassikaaslasega maiustusi või näksimist?			
...takistad klassikaaslasel liituda mõne mängu või tegevusega?			
...astud klassikaaslase kaitseks välja, kes on hädas?			
... levitad inetud jutte klassikaaslase kohta?			
...lõhud teise lapse asju, et teda endast välja viia?			
...mänginud jalgpalli?			
... lohutad teist last, kui ta on nutab või on kurb?			
...nimetad teist last inetute nimedega või heidad tema üle nalja, et teda endast välja viia?			
...ähvardad klassikaaslasele haiget teha, kui ta ei tee midagi.			

Vastaja sugu:

Vastaja vanus:

Klass.....

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina Gerli Puis

sünnikuupäev: 22.11.1993

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose

ANTI- JA PROSOTSIAALSE KÄITUMISE ESINEMISSAGEDUS SAMASOOLISTE KLASSIS JA SEGAKLASSIS ÕPPIVATE 3.-5. KLASSI ÕPILASTEL

mille juhendaja on Kristi Kõiv

- 1.1. reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
- 1.2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus 18.05.2017